

A példakép kinevezése és egyéb Lázár Ervinségek

Nem kívánok a barátjának felnyomakodni – kedvesen évődő, bizalomteljes viszonyban voltunk évtizedeken át. Ennyi épp elég a kortársi boldogsághoz.

Lázár Ervin farkasréti temetésén egyre dagadt, s már a ravatalozó körötti sírok közé préselődött a gyászoló tömeg, elvegyülve benne a széthasadozott magyar irodalmi élet sokféle hadának táborszernagyai, nagy- és kismoguljai. Még a halálában is különböző táborbelieket karolt egybe. S a megrendültségben feltolultak az emlékek.

Amikor 1969-ben bekerültem a *Dunántúli Napló* szerkesztőségébe, már csak bohémkodásaik legendafüstje keringett a szobákban: Bertha Bulcsú és Lázár Ervin egy-két éve már Pesten éltek. A mindújra nagy röhögésekkel honorált egyik adoma Ervin szerkesztőségi „belépőjéről” szólt. Az ELTE-ről Pécsre, kötelező vidéki gyakorlatra érkezett újságíró gyakornok hogy, hogy nem, éppen a lap egyik morc szerkesztőjéhez (később, mint a lap párttitkárával találkoztam vele), az ötvenes évek elején egy üzemből kiemelt, újságíróvá tett balos káderhez kopogott be. Ahogy az már illett, köszönt. Ervin jóvágású, megtermett fiú volt. A zord pártmunkás hátralökte a székét, kirántotta a fiókját és megragadta a funkciójával járó önvédelmi fegyverét. Pisztolyt a világ legjámborabb gyakornokára! Lázár Ervinen ugyanis az akkoriban éppen divatba jött fekete színű ing volt (azóta még hányszor lett divat a fekete...), amely viszont az utcai öltözködésbe, viselkedésbe, haj- és szakállviseletbe is beleszóló hivatalosság szemében – a kor kifejezésével – a huligánok ismérvének számított. Biztos, hogy később megbékéltek egymással, sőt az is, hogy Ervin egy rossz szót nem mondott az engesztelhetetlen káderről. A sugárzásos ifjúság pécsi éveiben barátságok (Bulcsúval és az akkor még színész Karikás „Petyával”) és szerelmek szövődtek, ezen élményekből is épült az *Egy lapát szén Nellikének* novelláskötete.

Személyesen mi is Pécsen találkoztunk először. Futó látogatásra beugrott a *Jelenkor*hoz, épp ott voltam, egy írásom meg akkoriban nála az *És-nél*, ahol dolgozott. Kisportrék sorozata különönc figurákról, akik egy kisvárosiból nagyvárosiassá lett közegekben még furábbnak tűntek. Nem bocsátkozott hosszas elemzésbe, érthettem, amit akartam: „Hát az kivehető, hogy elég... hely ez.” A jelzöt nem akarom meghamisítani, inkább elhagyom. A hangsúlyból tudható volt, hogy engem óv, ha nem erőltetjük az *És-nél* a dolgot.

Már megint Pesten éltem, amikor újra találkoztunk: akkor még kisiskolás fiamnak egy kis meséjét közölte az *Új Tükör*. „Na, egy író már legalább van a családban” – és megveregette a kissrác vállát.

Egyik nemzedéki kisregényemet, amelyben érintőlegesen vietnami háborús élményeim is előfordultak, elküldtem neki. Válaszul egy észak-koreai képeslap érkezett (hogy honnan szerezte, s meddig őrizhette, rejtély). Egy hadi múzeumi, zöld színűre festett katonai löveg volt rajta, gumiköpenye a harcokban kihaladt, de olajfestékekkel fényesre mázolták, csövén számtalan fehér kereszt, az ellenséget ért

találatok számát jelölve. Ervin szövege: „Nagykaliberű ágyú a nagykaliberű szerzőnek. Könyvedet köszönöm és sok szeretettel üdvözöllek”. Azóta is megneveltet, ha a kezembe kerül a „frontemlék”. Mert ez a szeretet a kulcsszó, amit róla el kell mondani.

Egy irodalmi pályázat díjkiosztását követően, a nekünk, díjazottaknak szánt obligát koccintás után egyik pályatársunk harsány-kötekedő hangulatba kezdett lendülni. Ervin sóhajtva mondta a becenevét. „Persze, megiszik két pohárral és rögtön verekedni akar.” Felállt, átkarolta, barátunk egy perc múlva békésen poharazgatott a többiekkel. Igaz, Ervinnek meg is volt az átkaroláshoz való termete, meg talán nem csak az.

Egy másik könyvemre küldött válaszul azt írta képeslapon: „Mester! Nagyon köszönjük a könyvét. Gratulálunk és sok sikert kívánunk Magának. Nagy szeretettel Lázár Ervinék P. S. Kritikánk a túloldalon!” Ott pedig a magyar korona színes fotója. Pont. Ki merne itt haragudni?

A rendszerváltozás utáni években Lázár Ervin a *Magyar Nemzet* akkorra már jócskán meggyötört szerkesztőségébe került napos szerkesztőnek. Több évtizedes napilap-csinálási kihagyás után, amikor már szövegszerkesztőkön készült az újság. Rögtön a szabadságolás kialakult rendjét korholta: a szerkesztő kollégák egymást helyettesítése nyáron (egy ügyelet amúgy is napi 14–16 óra volt) rövid idő alatt felemészti azt az erőtartalékot, amit az ember a két hét szabadsága alatt nagy nehezen összegyűjtött. Sejthető volt, hogy nem kívánja túl hosszúra nyújtani a lapnál az önkéntes gályarabságát.

Nemigen lehetett azzal vádolni, hogy a teoretikus kérdések nagyon izgatták volna, de egy cikkemre szigorú lényeglátással reflektált. A Kádár-korszakban felnőtt, első generációs értelmiségi szellemi önvizsgálatának szánt terjedelmes írásomból csak részletet lehetett közölni a *Magyar Nemzet*-ben (a teljes változat csak a 2004-ben megjelent *Előkor* c. esszékötetemben látott napvilágot). Ez a részlet értelmiség, írók és a hatalom kompromisszumait is érintette, benne a fiatal írók 1979-es lakiteleki találkozója kapcsán Illyés jelenlétével is foglalkozva. Ervin szigorú tekintete ma is előttem van. „Apukám! – a pajtási megszólításból kihallani a zsörtölődő hangsúlyt. – A lehető legveszélyesebb, amit csinálsz. Megharagszik rád Illyés híve, mert bírálni merted, s legyint az, aki nem szereti Illyést, mert te tiszteled az író.” Mondhatni jövőbe látónak bizonyult.

A *Magyar Nemzet* évek óta tartó szétzilálódása után az immár működési zavaroktól meg-megzökkenő lapkészítési nagyüzemet talán fél évig viselte el, noha mindent tudott az újságcsinálásról. A lapleadási technológia, a lapzárta rendjének, a korrigálás, a hibakiszűrés rendszerbe épülő eljárásainak – ezt sokan tudták a szerkesztőségben – egyik korábbi kidolgozója és végrehajtásának ellenőrzője én voltam. Ervin már nem dolgozott nálunk, amikor a korrektoroktól megtudtam, hogy egy-egy általa levezényelt ügyelet végén, a javított oldallevonatokat általában azzal adta be a vezető korrektornak: „Marafkó szerint”. S azzal hazament. Ma sem lehet megállni mosoly nélkül.

A 2002-es könyvhéten beálltam a Vörösmarty téren az Ervin asztala előtt araszoló jókora, s jobbára az aprónépet képviselő sorba. Kezemben a *Fehér tigris* című regénye, amelyet bármikor dedikáltathattam volna vele, de játéknak szántam a dolgot. Jó sokára értem elébe, felnézett, meglepődött, mert addig százával a

gyerekkönyveit (felnőttek által is kívülről fúj t gyerekkönyveit) hordták elébe. „Mondd a neved!” Én a szokásos ugratásnak fogtam fel a kérését. „Viccelsz?” – kérdeztem vissza. A tekintetéből láttam, hogy akkor egy pillanatra valóban rám haragudott, hogy a névmemóriája cserbenhagyta. Megmondtam, beleírta: „Példa-képemnek, Marafkó Lászlónak szeretettel, tisztelettel Lázár Ervin.”

Még a nyolcvanas évek közepén, a *Magyar Nemzet* irodalmi oldalainak szerkesztésekor tőle is kértem novellát. A *Lenttipentti Kauszko és Passzerputh Limadogon* című az 1986. augusztus 2-i, szombati számban jelent meg tőle. A nevemre szóló boríték címdalára ráírta: „az anyag drága!!” Értettem a „gyengéd” célzást. Sajnos, a napilap elég fafejű elveket vallott honorügyben: máig szégyellem, hogy nem sikerült rendesen megfizetni.

Minden író meg van győződve a maga különlegességéről, így nem is árt, ha néha berzenkedik benne az elismerést hiányoló jogos elégedetlenség. E körmönfont érveléssel nyugtatgatom azóta is fel-felhorgadó lelkiismeretemet. Mivel végleges nyugalomra nem leltem, tehát utólag is elégtételt kell adnom:

Mi, szégyenkező szerkesztők, emlékezetül adjuk tehát mindenkinek, akit illet, hogy Őfelsége, Lázár Ervin, Isten kegyelméből a Négyszögletű Kerek Erdő apostoli királya, a Masoko köztársaság prezydentje, Pécs stb. nagyfejedelme, Pécel hercege, a Lónyay (előtte Szamuely, még előtte újfent Lónyay) utca és környéke örgrófja, Rácegrespuszta stb. bárója, uralkodásának áldásos évtizedei alatt aligha megfizethető opusokkal örvendeztette meg ma és mindörökké növekvő birodalmának minden rendű és életkorú híveit.

Lázár Zsófia emlékezik édesapjára, Lázár Ervinre 2007. április 12-én, a salgótarjáni Balassi Bálint Megyei Könyvtárban tartott *Emléknap* résztvevői előtt
(felvétel: Gyetvainé Szorcsik Angéla és Jakubovics Judit)